

Geográfus Hírlevél

16.

Következő hírzárás 2010. március 1.
GH 17. várható megjelenése 2010. március 15.

Szeged, 2009. december 19.

Tudományos és oktatási események

Itthon

2010. március 5., **Többnemzetiségű államok keletkezése és felbomlása Közép-Európában.**
Szeged
Információ: gulyas1@t-online.hu

2010. augusztus 14-19., **HUNGEO 2010 - Magyar földtudományi szakemberek X. találkozója.** Szombathely
Információ: kovacs@mafi.hu

Külföldön

2010. január 25-27., **GIS Ostrava 2010**, Ostrava, Csehország
<http://gis.vsb.cz/gis2010/>

2010. január 26-28., **First Landscape Archaeology Conference**, Amszterdam, Hollandia
<http://www.vu.nl/en/news-agenda/agenda/conferences/lac2010/index.asp>

2010. február 9-11., **The TERRABITES Symposium**, Hamburg, Németország
<http://www.terrabites.net/1st-Symposium.906.0.html>

2010. február 25-26., **Mapping, Memory and the City**, Liverpool, Nagy-Britannia
<http://www.liv.ac.uk/lisa/cityinfilm/mappingmemory/>

2010 február 26-28., **International Conference on Earth Engineering and Science**, Singapore
<http://www.conferencealerts.com/seeconf.mv?q=ca1m3mx0>

2010. március 14-19., **6th Alexander von Humboldt International Conference Climate Change, Natural Hazards, and Societies**, EGU Topical Conference Series, Merida, Mexikó
<http://meetings.copernicus.org/avh6/>

2010. március 17-20., **International Conference of Soil Fertility and Productivity**, Berlin, Németország
<http://www.uni-due.de/soil-fertility-productivity2010/index.shtml>

2010. április 14-18. **2010 AAG ANNUAL MEETING** Washington, Egyesült Államok
<http://www.aag.org/annualmeetings/2010/index.htm>

2010. április 14-16., **The Sustainable City**, La Coruña, Spanyolország
<http://www.wessex.ac.uk/10-conferences/the-sustainable-city-2010.html>

2010. április 20-25. **5th International Symposium on Gully Erosion, "Human Impact on Gully Erosion"**, Lublin, Lengyelország
<http://gullyerosion.org/>

2010. május 2-7., **European Geosciences Union, General Assembly 2010**, Bécs, Ausztria
<http://meetings.copernicus.org/egu2010/>

2010. május 20-23., **5th Annual International Symposium on Environment**, Athén, Görögország
<http://www.atiner.gr/docs/Environment.htm>

2010. május 26-28., **Second International Conference on Flood Recovery Innovation and Response**, Milánó, Olaszország
<http://www.wessex.ac.uk/10-conferences/friar-2010.html>

2010. június 9-11, **International Conference on Modelling, Monitoring and Management of Water Pollution**, Bukarest, Románia
<http://www.wessex.ac.uk/10-conferences/water-pollution-2010.html>

2010. június 14-18., **20th IAHR International Symposium on Ice**, Lahti, Finnország
http://www.geo.physics.helsinki.fi/IAHR2010/IAHR2010_2.html

2010. június 20-25., **10th International Multidisciplinary Scientific Geo-Conference – SGEM 2010 (Surveying Geology & mining Ecology Management)**, Albena, Bulgária
<http://www.sgem.org/>

2010. június 27-július 2., **21st IAPS conference Vulnerability, Risk and Complexity: Impacts of Global Change on Human Habitats**, Lipcse, Németország
<http://www.iaps2010.ufz.de/>

2010 június 29-július 2., **GEOgraphic Object-Based Image Analysis**, Ghent, Belgium
<http://geobia.ugent.be/>

2010. július 12-14., **Fifth International Conference on Waste Management and the Environment**, Tallin, Észtország
<http://www.wessex.ac.uk/10-conferences/waste-management-2010.html>

2010. július 20-23., **Accuracy 2010, Ninth International Symposium on Spatial Accuracy Assessment in Natural Resources and Environmental Sciences**, Leicester, Anglia
<http://www.le.ac.uk/geography/accuracy/index.html>

2010. július 21-23., **4th IAG Working Group on Geomorphological Hazards Session**, Tirunelveli, Tamil Nadu állam, India
<http://www.geohazardsmsu.co.nr/>

2010. július 25-30., **5th International Conference on Fog, Fog Collection and Dew**, Münster, Németország
<http://www.fogconference.org/>

2010. augusztus 1-6. **19th World Congress of Soil Science, Soil Solutions for a Changing World**, Brisbane, Ausztrália
<http://www.19wcss.org.au/>

2010. szeptember 3-5., **SAAG 2010 Biennial Conference Landscape Denudation or Land Degradation? Interrogating the Geomorphic Processes of Landscape Change in Southern Africa**, Grahamstown, Dél-Afrika Köztársaság
<http://www.geomorph.org/sp/arch/Grahamstown2009-1.pdf>

2010. szeptember 13-17. **15th Australasian Remote Sensing & Photogrammetry Conference**, Alice Springs, Ausztrália
<http://www.15.arspc.com/>

2010. szeptember 11-16., **15th World Clean Air and Environmental Protection Congress**, Vancouver, Kanada
<http://iuappa.com/congress.htm#worldcongress>

2010. szeptember 23-26., **XIX Congress of the Carpathian Balkan Geological Association**, Szaloniki, Görögország
www.cbga2010.org

A hazai földrajz igazgatási szerkezetének néhány kérdése

Nem szeretném azt a látszattmegoldást felvállalni, hogyha nincs igazi ötletünk egy probléma megoldására, akkor a problémát vagy annak környezetét változtatjuk meg, és így a haszontalan munka hasznos aktivitásnak tűnhet. Amit javasolni szeretnék az ugyanis egy kis szervezeti rendezettség a földrajzban, mert hiszem, hogy sok elkötelezett barátja van e szakma virágzásának.

Azzal sok értő tisztában van, hogy az előrelépéshez szükséges a szakma elismertségének növelése, a földrajz oktatási, kutatási pozícióinak erősítése. Azt érzük meg ugyanis, hogy míg a földrajzi szakma is számos tekintetben a határterületek felé húzódik (könnyebb forrást, hivatkozást és kisebb szakmai ellenállást keresve), a rokontudományok nagy számban jelennek meg a földrajz fókuszában. Az itteni „magtudományi” részben, ahol a földrajz szakmai kompetenciája kétségbe nem vonható, egyre inkább jó szándékú rokontudományi alapállású szakemberek vizsgálódnak (pl. történeti földrajzi, társadalom és természet interakciója témákat). Attól persze egy földrajzi vizsgálat nem veszíti el karakterét, ha nem a geográfia oldja meg, csak sajnálkozni lehet amiatt, hogy kimarad belőle.

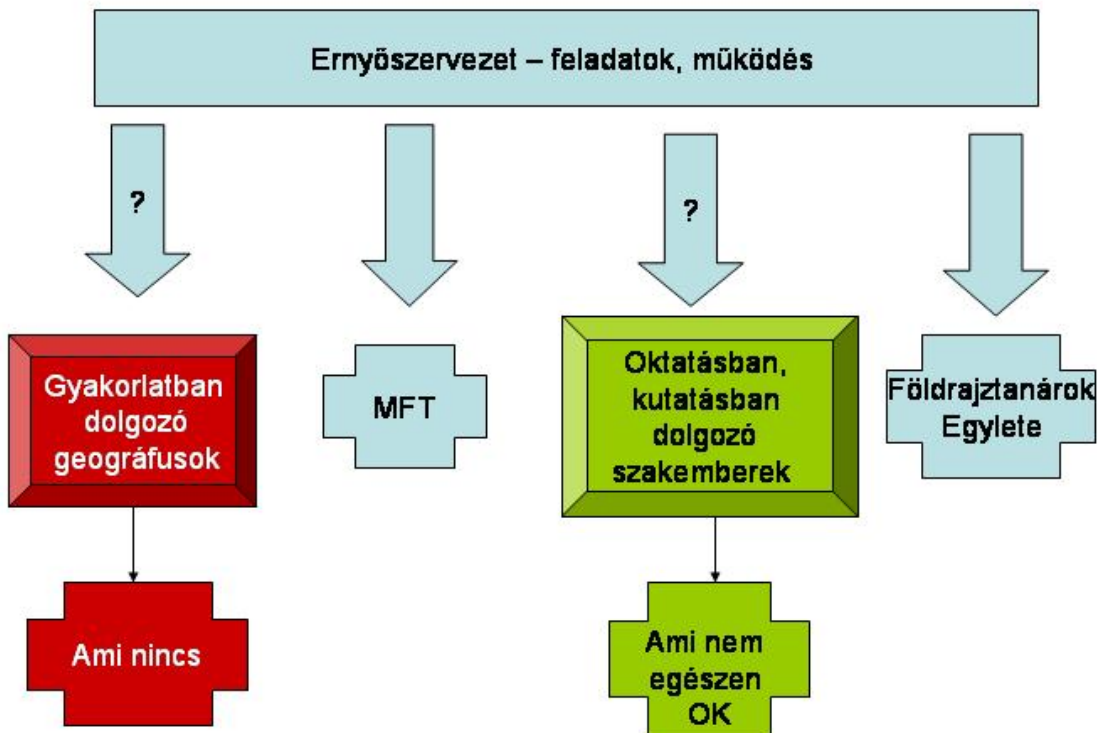
Ha segíteni kívánjuk a szakma helyzetét, akkor fel kell mérni a tennivalókat: pl. világosan be kell mutatni a földrajz tudományos eredményeit, azok alkalmazhatóságát, növelni kell a diszciplína humán erőforrásait stb. Mindez jámbor szándék maradhat, ha nem vesszük figyelembe a valós finánciális és humán erőforrás-kapacitásunkat, a szakma társadalmi megítélését, vagy épp a hagyomány szorításait. Az utóbbival persze lehetünk elégedetlenek és gondolhatjuk, hogy fontossága miatt méltóbb helyet kellene elfoglalnia a szakmának, de ez sokban a közreműködőkön múlik, ugyanis folyamatosan kell példákkal bizonyítani a hasznos szakmai eredményeinket, „kompetenciáinkat”.

Másrészt nyilvánvalóan vannak tradícióink, így pl. a hazai földrajz erős geomorfológiai kapcsolata, aminek előnyeit persze meg kell óvni (pl. a minőséget), de figyelembe kell venni, hogy az alkalmazott irányú eredmények tudnak megjegecesedni a közvéleményben.

Sok, a fenti helyzetet orvosló olyan javaslat ismert, amelyeken a szakmai szereplőként tudunk változtatni (pl. lobbycsoport szervezés, PR és marketingfeladatok sorának megoldása, korszerű menedzsment és tudományos kooperációk kiépítése, kapacitásnövelés stb.). Ezek közül egyet szeretnék kiemelni, amely a földrajz szervezettségével kapcsolatos. Ez a kérdés egyrészt a PR-ban a hiányzó szeletek pótlását szolgálhatja, másrészt megkísérli hangsúlyosabb helyzetbe hozni a szakma alkalmazott irányait.

Az elképzelés nem új, a német eljárás adaptációja. Ha áttekintjük a hazai földrajz intézményi szerkezetét, abban 2-3 csoport vesz részt (gyenge kapcsolatban egymással, noha igaz, hogy esetleg olykor ugyanazon személyekről van szó). Az egyik a Földrajzi Társaság, a másik a Földrajztanárok Egylete. Az MFT-t leginkább az intézmények működtetik, és elég jól körülhatárolható az érdeklődők köre. A tanárok egyletének még homogénebb a tagsága. Ezek tradicionális szervezetben működnek. A harmadik szervezeti keretet jelenleg az MTA által működtetett Tudományos bizottságok jelentik (természeti és társadalom-földrajzi van). A gond ezzel az, hogy demokratikusan kiválasztjuk a minősítettek egy kb. 15 tagú testületét, de a grémium szerepe nem meghatározott, minden bizottságnak lelke rajta, hogy miként terjeszti a tudományos eredményeit. Ennél szerencsésebbnek tűnik a német verzió, ahol a felsőoktatásban és kutatásban dolgozók körét szervezik meg, szakmai alapon. (Emiatt sok, kb. két tucat munkakör

működik, ill. olykor létezik.) Ez a megoldás azért is szimpatikusabb, mert az e körben dolgozó MINDEN érdeklődő számára valós szakmai közeget teremt. A jelenlegi MTA bizottság tett és tesz kísérletet ebbe az irányba lépni (albizottságok köre minikonferenciák szervezését erőlteti, ami lehetővé teszi a szakmai diszkusziót is). Ami viszont nagyon hiányzik, és ez a javaslat lényege: segítsük a gyakorlatban dolgozó geográfusok egyesületének megalakítását. Ez nagyon jótékonyan hatna a kezdetben jelzett szakmai kihívásokra. Ez segítség nélkül persze nem megy, ezért ezúton is kérem, hogy aki teheti, segítsen ebben Csatári Bálintnak – ő azt hiszem a kevés, nagyon hiteles geográfusként tudna egy ilyen szerveződést segíteni – amire ezúton is tisztelettel kérjük. Az ezzel kapcsolatos e-mail-okat (geoszeged@gmail.com) elküldjük részére. A cél 2010. március 30-ra egy ilyen szervezet létrehozása.

Ez azt is jelenti, hogy célszerűnek tűnik, ha a földrajzi szakma szervezetileg a négy bemutatott pilléren állna. Persze, ha ezek elég stabilak önállóan is. Ha ez a szervezeti keret létre tud jönni, akkor – megint csak a német tapasztalatra figyelve – hasznos lehet ezeket egy ernyőszervezeti keret alá illeszteni. De itt még biztos nem vagyunk.

Mezősi Gábor, Szeged

Beszámoló a II. Turizmusföldrajzi Szimpóziumról

2009. szeptember 4-én a Kodolányi János Főiskola Budapesti Oktatási Központjában került megrendezésre a magyarországi turizmustudomány egyik, immár hagyományteremtő rendezvénye, a Turizmusföldrajzi Szimpózium. A Kodolányi János Főiskola (KJF), az MTA Földrajztudományi Kutatóintézete (FKI) és a Magyar Földrajzi Társaság (MFT) társszervezésében lebonyolított rendezvényen 15 felsőoktatási intézmény, a hazai turizmusirányítás és különböző civil szervezetek képviselőiben mintegy száz résztvevő mutatta be legújabb tudományos eredményeit.

A „Turizmus és integráció: politikum, ökonómikum, humánium” munkacímét viselő tanácskozáson 12 szekcióban összesen 56 előadás hangzott el. A konferenciát Hervaniné Szabó Gyöngyvér, a KJF tudományos rektorhelyettese, Dövényi Zoltán, az FKI tudományos igazgatóhelyettese, valamint Szabó József az MFT elnöke köszöntötte. A rendezvény első plenáris előadását Kovács Miklós, az Önkormányzati Minisztérium turisztikai szakállamtitkára tartotta. A minisztérium képviselője prezentációjában a *Kulturális turizmus évéhez* igazodóan a termék trendjeit és azok magyarországi vonatkozásait emelte ki.

A konferencia fókuszában a turizmus integratív szerepének minél átfogóbb, több tudományterületet összekapcsoló vizsgálata állt. Ennek fényében a plenáris ülés további előadásai a szekcióülések felvezetőjeként szolgáltak, egyben meghatározták azok fő irányvonalát. Elsőként Rátz Tamara, a KJF Turizmus Tanszék vezetője tartotta meg előadását, amelyben a turizmus katalizátor hatását vizsgálta az európai beilleszkedés folyamatában. Az európai polgár eszméjének problematikája mentén kihangsúlyozta a turizmus és az emberi kapcsolatok szoros összefonódásának integráló szerepét. Ezt követően Dávid Lóránt, a Károly Róbert Főiskola Turizmus Tanszékének vezetője a biztonságpolitika szemszögéből elemezte az integráció kérdéskörét. A plenáris ülést Puczkó László, a Turisztikai Tanácsadók Szövetsége elnökének „Miért küzdünk még mindig? Határok, eredmények, ellenfelek” című, provokatív, ugyanakkor gondolatébresztő előadása zárta.

A szekcióüléseken elhangzott előadások – hazai és nemzetközi vonatkozású példákon keresztül – olyan tudományos eredményeket mutattak be, amelyek a turizmus szerepét vizsgálták a társadalmi, politikai és gazdasági integráció horizontális, illetve vertikális szintjein.

A szekcióülések három fő témakörbe rendeződtek. Az első a *Politikum szekció*, ahol az elhangzott előadások nemzetközi szempontból elemezték a turizmus és politika kapcsolatát, többek között Kalinyingrád és Hargita megye példáján.

Az *Ökonómikum szekció* keretében párhuzamosan hét különböző alszekció zajlott. Az előadások a turizmus és annak gazdasági hatásait elemezve kitértek a térhasználat, a környezettudatos fejlesztés, a turisztikai versenyképesség és a gyógyturizmus gazdasági vonatkozásaira és az idegenforgalomban betöltött szerepükre. Az idei *Kulturális turizmus évéhez* szervesen kapcsolódó előadások a borturizmus (borkultúra) és a falusi turizmus (népi hagyományok), valamint a kastélymúzeumok (építészeti értékek) keresleti és kínálati oldalait elemezték a legfrissebb kutatási eredményekre alapozva. A szekciókat záró vitáknak köszönhetően lehetőség nyílt a magyarországi példákat külföldiekkel összehasonlítani, hiszen a résztvevők Rodope és Szicília kulturális és gasztroturizmusáról is hallhattak előadásokat.

A harmadik blokkot a *Humánium szekció* képezte. A Magyar Turizmus Zrt. idei tematikus kampányévéhez kapcsolódóan több, a kultúra vonzerő szerepét elemző előadás is elhangzott. Az előadások négy párhuzamosan zajló alszekcióban kaptak helyet. A kulturális turizmussal

kapcsolatos előadások több témakört is érintettek, hiszen a német kisebbségek turizmusban betöltött szerepétől, a néprajzi tájakon (Göcsej-Hetés-Őrség) át egészen a vallási turizmus kérdéseit is elemezték. A szekcióban elhangzott a Mária zarándokutat ismertető prezentáció, amely a szigorúan vett vallási turizmus és a kulturális motivációjú turizmus közötti érdekkonfliktusokra is kitért. A sportturisztikai események és a sportrendezvények szerepét szintén megvitathatták a résztvevők. Külön hangsúlyt kapott a világörökségek szerepe a kulturális integrációban. Tekintettel arra, hogy a kulturális turizmusban az országimáznak fontos szerep jut, így a reklámfilmek vagy az adott országban forgatott filmek komoly hatással vannak az országimázs alakítására. A témához kapcsolódó előadások a Magyarországon forgatott filmek imázsalkító szerepét és Thaiföld promóciós filmjeinek hatását vizsgálták.

A konferencián elhangzott előadásokból válogatott tanulmánykötet a Kodolányi János Főiskola *Turizmus Akadémia* szakkönyvsorozatában várhatóan 2010 második felében jelenik meg.

Irimiás Anna, Budapest

Beszámoló a 100 éves a Jégkorszak – A jégkorszaki klímaváltozások kutatása Penck-Brücknertől napjainkig (1909–2009) című kárpát-medencei tudományos konferenciáról

A Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Földrajzi Intézetben került megrendezésre 2009. október 1-3. között a „100 éves a Jégkorszak” c. tudományos konferencia. A száz év azon apropójából került az esemény címébe, hogy éppen egy évszázaddal ezelőtt 1909-ben jelent meg a harmadik, egyben befejező kötete a *Die Alpen im Eiszeitalter* című, a felszínalaktan tudományában úttörőnek számító könyvnek. Albrecht Penck a pleisztocén eljegesedések korbeosztását a Bajor-Alpok gleccsereinek vizsgálata alapján, asszisztensével, Eduard Brücknerrel közösen írta le, ebben fektetve le az alpi jégkorszaki kronológia máig használatos tagolását.

A konferenciát Penck és Brückner emlékére szervezték a Természetföldrajzi Tanszék munkatársai, azzal a céllal, hogy napjaink negyedidőszakkal foglalkozó szakemberei tisztelettel adózzanak e neves geográfusok előtt. Ezáltal az előadások során bemutatásra kerültek a legújabb kutatási eredmények, illetve több összefoglaló született a jégkorszak problematikájáról. Az első két napon öt szekcióülést tartottak, ahol csaknem 70 résztvevő volt jelen. A pécsi Földrajzi Intézet munkatársain kívül képviseltették magukat a Debreceni Egyetem, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem, az MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, a Miskolci Egyetem, a Nyugat-magyarországi Egyetem, a Szegedi Tudományegyetem kutatói és oktatói, valamint a határon túlról Vajdaságból és Kárpátaljáról is érkeztek szakemberek.

Október 1-jén délután Dövényi Zoltán, a Földrajzi Intézet igazgatója ünnepélyes keretek között Penck és Brückner életútjáról beszámolva megnyitotta az ülést. Ezután Tóth József a PTE Földtudományok Doktori Iskola vezetője köszöntötte a 70 éves Schweitzer Ferencet az MTA

FKI igazgatóját és a Földrajzi Intézet professor emeritusát, majd átadta a „Schweitzer huszárok” által szerkesztett *Az édesvízi mészkövektől a sivatagi kérgekig* című, az ünnepelt tiszteletére kiadott kötetet. A könyv első részében Schweitzer Ferenc életútjában szerepet játszó személyek és a barátok születésnapjait köszöntőit olvashatjuk, akik közül többen a megnyitó után személyesen is kifejezték gratulációjukat.

E bevezető mozzanat után a plenáris előadások következtek. Szabó József a Debreceni Egyetem Természetföldrajzi és Geoinformatikai Tanszékének professzora tartotta az első prezentációt, amelyből bemutatta a jégkorszakok kutatásának történetét, és kitért arra a kérdésre, hogy hány éves is valójában a jégkorszak, ugyanis szerinte legalább 200 éves történetre kellene visszatekintenünk. A következő, „A jégkorszak a miocénben kezdődik” c. előadást Kordos László a MÁFI igazgatója tartotta, melyben Kretzoi Miklós kiváló paleontológusunk tanítványainak kisméretű faunájának alapján meghatározott jégkorszaki tagolásáról értekezett. Schweitzer Ferenc a lemeztektonikai mozgások szerepéről és a késő-neogénbeli nagy klímaváltozások nyomairól beszélt.

Az első munkanap délutánján a fiatal kutatók által preferált poszterszekció ötperces, igen változatos témákat felölelő előadásai következtek. Megemlíthető például a Berettyó-Körös-vidék felszínalakjának, a szekszárdi Séd-völgy negyedidőszaki geomorfológiájáról, a jégkorszak emlékeit őrző nemzeti parkokról, a jégbe zárt titkokról szólók. Érdekes volt a *Jégkorszak* c. animációs rajzfilm, melynek tudományos valóságalapjaiba a hallgatóságot is bevonták. Az este folytatásában a konferencia szereplői „Welcome Party” keretében svédasztalos vacsorán vehettek részt, amit kötetlen beszélgetés követett.

Október másodikán délelőtt a geomorfológia szekcióban folyóteraszok, késő-pleisztocén villámárvizek, homokékek, jégvastagság-változások, neotektonika, deráziós formák, homokmozgások, völgyomorfometria, jégmozgások, defláció, periglaciális formák, paleomedrek, jég hatása és a magashegységi karsztosodás kapcsolata témákat érintve hangzottak el előadások. A bemutatottak csaknem teljesen lefedték a negyedidőszaki geomorfológia kérdéskörét.

Délután két párhuzamosan futó szekció zajlott. Az egyikben a földtani és őslénytani eredményekről számoltak be (Blake palomágnese esemény, barlangkitöltések, Titeli löszplató, paleotalajok, éghajlatváltozás nyomai löszökben, ezek globális korrelációja, csajági mamutok, rétegzavarok, granulit kavicsok), míg a másikban a jégkorszak társadalmi hatását elemezték a felszólalók (hogyan birkózott meg az ember a jégkorszaki környezettel, milyen mértékben befolyásolta a lehűlés a települések fejlődését milyen típusú jégkorszaki tájak jöttek létre).

Az utolsó nap délelőtt a Földrajzi Intézet munkatársai által kalauzolt, baranya-megyei szakmai terepbejárásra került sor, A program témáját a Pécsi-medence kialakulásának kérdése alkotta, s ennek kapcsán látogattuk meg Kozármislenyt ahol pleisztocén sztyeppfauna-maradványt fedeztek fel, majd a Villányi-hegység és a kistapolcai források következtek, végül a beremendi lösz-paleotalaj sorozat látogatásával végződött a tanulmányi kirándulás és egyben a konferencia is.

Görcs Noémi Livia, Pécs

„Változó Föld, változó társadalom, változó ismeretszerzés” című konferencia Egerben

2009. október 15-17. között rendezvénysorozattal ünnepelte fennállásának 60. évfordulóját az Eszterházy Károly Főiskola Földrajz Tanszéke. A rendezvények társszervezője a tanszék munkatársai által alapított *Agria Geografia* a Földrajz Oktatásáért, Kutatásáért és Alkalmazásáért Közhasznú Alapítvány volt.

15-én ünnepség nyitotta meg a háromnapos programot. Tanszékünk múltjának, jelenének és jövőbeni terveinek rövid ismertetésével kezdődött a műsor (történetünket részletesen a jubileumra megjelent, Pajtókné Tari Ilona által szerkesztett *Ünnepi almanach* mutatja be). Ezután a Főiskola és a Természettudományi Kar prominensei, valamint a földrajztudomány jeles képviselői köszöntötték az „ünnepeltet”, majd virtuálisan bejártuk a Földet, utazásunkhoz vizuálisan a kontinensek csodálatos fotói, audiálisan pedig az *Agria Voces* együttes gondosan válogatott zeneszámai biztosították a megfelelő hangulatot.

A köszöntőt a *Változásban a földrajztanítás* című kiállítás megnyitása követte, amelyet Ütőné Visi Judit, az alkotók egyike ismertetett. A vitrinekben található tankönyvek, munkafüzetek, atlaszok az általános és középiskolai földrajzoktatás taneszközeinek az elmúlt 30-40 évben lezajlott tartalmi és módszertani változásait mutatják be, a falakon pedig a Főegyházmegyei Könyvtár földrajzi vonatkozású relikviáinak másolatai láthatók, amelyek szemléltetik, hogyan bővültek földrajzi, térképészeti és csillagászati tudományos ismereteink.

Az ünnepségsorozat központi rendezvénye a 16-ai *Változó Föld, változó társadalom, változó ismeretszerzés* című tudományos konferencia volt. A rendezvény házigazdája, Pajtókné Tari Ilona tanszékvezető asszony köszöntőjében felvetette, hogy leáldozni látszik a csak egy dologhoz értő specialisták korszaka. A munkaerőpiac hektikus ingadozásai miatt csak a széles ismeretekkel bíró, azokat életük során akár többször is teljes váltással megújítani tudó szakemberek lesznek sikeresek.

Ezután a délelőtti programban öt plenáris előadást hallgathattunk meg. Szabó Mária (ELTE) az energiatermeléssel és felhasználással kapcsolatos főbb tájváltoztatásokat elemezte konkrét példák segítségével, s hangsúlyozta az EU-szintű együttműködés szükségességét a tájrombolás megelőzésére. Lóczy Dénes (PTE) a globális éghajlatváltozás egyik legsúlyosabb hatásáról, a vízhiányról tartott előadást, bemutatva annak a gazdasági növekedéssel, az élelmiszerellátással, a biodiverzitással, az egészségüggyel és a társadalmi stabilitással, biztonsággal való összefüggéseit. Süli-Zakar István (DE) a határon átnyúló kapcsolatok 20. századi átalakulását és jelenlegi helyzetét vizsgálta Kelet-Közép-Európában, s prezentálta a Debrecen-Nagyvárad eurometropolisszal kapcsolatos legújabb kutatási eredményeket. Kovács Zoltán (FKI, SZTE) előadása is Kelet-Közép-Európába kalauzolta a hallgatóságot: az államszocializmus összeomlása utáni urbanizációs folyamat legfontosabb jellemzőit elemezte, s kiemelte a városhálózat gyors ütemű belső differenciálódását. Bernek Ágnes (ZsKF) egy napi aktualitásokkal is bíró témával, a globális pénzügyi válság kialakulásával és következményeivel foglalkozott, hangsúlyozva, hogy szinte bizonyosan egy új világgazdasági korszak határán állunk.

A délutáni munka négy szekcióban folytatódott. A *Természetföldrajzi tendenciák* című szekció tíz előadásának többsége két nagyobb tematikai csomópont, a klímával, időjárással, valamint a földtannal kapcsolatos kutatások köré szerveződött, de ismereteket szerezhettünk olyan átfogó témáról, mint a korszerű természetföldrajzi kutatás irányai, vagy a speciális jellegűek közül a Lascaux-i barlang kálváriája.

A *Társadalomföldrajzi tendenciák* című szekcióban bemutatott tizenegy prezentáció hagyományosnak tekinthető témákat (pl.: humán erőforrás, vonzáskörzet vizsgálata, vagy – genius loci – szőlővel, borral kapcsolatos előadások), valamint hazánkban még viszonylag új kutatási irányzatokat (pl.: városimázs, kriminálgeográfia) egyaránt képviselt.

A *terület- és településfejlesztés anomáliái* című szekcióban kilenc előadást hallhattak az érdeklődők, amelyek többek között a turizmus európai tendenciáival és hazai szerepével, a LEADER-programmal, a magyar-szlovák határmenti kapcsolatok új jelenségeivel, a városfejlesztés magdeburgi példájával vagy az északkelet-magyarországi periférikus településekkel ismertettek meg.

A legnépesebbnek tizenhárom előadásával az *Új utakon az ismeretszerzés – új eszközök a földrajztanításban* című szekció bizonyult. A hallgatóság a prezentációk segítségével az átalakuló, a változó világ kihívásaihoz alkalmazkodni kívánó földrajzoktatás és ismeretterjesztés új eszközeivel, módszereivel, gyakorlataival ismerkedhetett meg. Az előadók legújabb kutatási eredményeinek bemutatása után közvetlenül lehetőség nyílt hozzászólásokra, s ezzel legtöbbször éltek is a kollégák, gyakran igen élénk szakmai vita bontakozott ki egy-egy előadás kapcsán. A résztvevők a konferencia zárásaként a Szépasszony-völgyben elköltött közös vacsora mellett folytathatták az eszmecserét.

Az előadásokon elhangzott, illetve beküldött ötvenöt tanulmányt a konferenciára megjelentetett, Pajtókné Tari Ilona és Tóth Antal szerkesztette 460 oldalas kötet tartalmazza. Az előadások többsége pdf-formátumban megtekinthető a konferencia honlapján (<http://valtozofold.ektf.hu>).

A konferencia résztvevői szombaton Dávid Árpád hozzáértő, utánozhatatlan stílusú vezetésével Eger környéki terepbejáráson vettek részt. Első megállónk Egerszalókon volt, ahol a Közép-Európában egyedülálló „sódomb”-ot (valójában csipkézett, fehér édesvízi mészkő-képződményt) tekintettük meg, és az antropogén tájformálásra láttunk egy (egyelőre?) nem túl esztétikus példát. Következő megállónk Demjénben, az ország legújabban feltárt gyógyvizére épített, római kori hangulatot idéző gyógyfürdő volt, de időhiányában sajnálatos módon nem volt alkalmunk kipróbálni az egészségturizmust szolgáló létesítmény medencéit, élményelemeit. Szomolyán először a riolittufába vájt barlanglakásokról, majd kisebb túra után az ugyancsak híres kaptárkövekről, s a rajtuk található rejtélyes fülkékről hallottunk előadásokat. A terepbejárás Noszvajon végződött, ahol pincelátogatáson vettünk részt, azután fehér asztalok mellett kóstoltuk meg a hegy levét, s értékeltük a három nap tapasztalatait. Az igen pozitív visszajelzések hatására a tanszéki kollektíva úgy döntött, hogy hagyományt teremtve két évente újból megrendezi a konferenciát. 2011-ben (vissza)várjuk Társaságunk tagjait is!

A Társaságot érintő hír, hogy a konferencia alkalmat teremtett az Eger-Mátravidéki Osztály tisztújító gyűlésére is. A helyszínen lévő társasági tagok szavazata alapján a Választmány elé az a javaslat kerül beterjesztésre, hogy az Osztály neve a jövőben Eger-Bükkvidéki legyen, az elnöki teendőket Dávid Árpád, a titkári funkciót pedig Tóth Antal, az EKF Földrajz Tanszékének főiskolai docensei lássák el.

Tóth Antal, Eger

Ismertetés a „Tájváltozás értékelési módszerei a XXI. században” című tudományos konferenciáról és műhelymunkáról

Az MTA X. Földtudományok Osztályának Földrajz II. Bizottsága, Tájföldrajzi Albizottságának, valamint a Szegedi Tudományegyetem Természeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszékének szervezésében 2009. november 10.-én a Szegedi Tudományegyetemen került sor „A tájváltozás értékelési módszerei a XXI. században” című tudományos konferenciára és műhelymunkára. A szervezők célja egyrészt a témában kutató tájföldrajzos, botanikus, agrármérnök, tájépítész és tájmérnök kollégák közti szakmai kommunikáció elősegítése, másrészt a tájváltozás kutatásával kapcsolatos módszertani újdonságok bemutatása volt. A korábbi évek tájökológia konferenciáin, szakmai fórumainak tematikáján már látszott, hogy a tájszerkezeti, a felszínborítási és a botanikai-ökológiai jellegű változások vizsgálata a magyar tájökológiai kutatások egyik jelentős sodorvonalát képviselik. A konferencia iránti szakmai érdeklődés azonban messze fölülmúlta a szervezők korábbi várakozását.

Az elhangzott 33 előadás és az egy poszter témái zömmel szakmai, elméleti kérdéseket és módszertani újdonságokat feszegettek. Az előadások során áttekintést kaptak a résztvevők a tájváltozás elemzéséhez használt adatbázisok (történeti térképek, CORINE) alkalmazási nehézségeiről, a történeti térképek összemetszésével kapcsolatos hibák kiküszöbölésének új módszereiről. Jó néhány előadás a mérnöki gyakorlat felől közelítette meg a témát, néhány a tájökológiai tervezési alkalmazást is bemutatva. Több előadó is rámutatott, hogy a táj változásának vizsgálata a tájmegőrzési törekvésekben is fontos helyet kellene kapjon, sőt szó esett régészeti jellegű alkalmazásról is a Csörsz-árok példáján. Szintén gyakorlati, ma még szinte kiaknázatlan lehetőség rejt a turisztikai jellegű, vizuális esztétikai tájváltozás értékelése. A botanikai alapú tájváltozás-kutatások eredményei, mint például a folttörténet, vagy potenciális vegetáció térkép és az élőhely változás térképek fontos információt adhatnak az érzékeny területek lehatárolásához, természetvédelmi szempontokat figyelembe vevő jövőbeli fejlesztésükhöz.

A talajtani változások jellemző tendenciáit erdélyi, valamint egy hazai szikes pusztá példáján keresztül ismerhette meg az érdeklődő szakmai közönség.

Az elméleti jellegű előadások között egyesek a tájváltozás és felszínfedettség változása közti kapcsolatot, míg mások a tájváltozási folyamatok általánosítási lehetőségeit taglalták. A tájváltozás-modellekről, és konkrétan, egy gyakorlati példán keresztül a CLUE modellről is hallhattak előadást a résztvevők.

A térinformatikai elemzési lehetőségek új horizontot nyitottak a tájváltozás vizsgálatában. A távérzékelési módszerekkel végzett vegetációs indexváltozás-elemzések, a műholdképek spektrális értékelés révén végzett beépítettség és erdőterület-változás vizsgálatok mind új, innovatív kutatási lehetőségeket kínálnak.

A magas színvonalú, gondolatébresztő előadásokból lektorált konferenciakötet készül, melynek teljes anyaga jövő év januárjától az Interneten is olvasható és letölthető lesz majd.

Az előadásokat a szervezők tudatosan nem bontották szekciókra, hogy egymás előadását meghallgatva valamennyi szakma sajátos látásmódját megismerhessék a résztvevők. A szűkre szabott időkeret azonban sajnos nem adott lehetőséget az eredetileg tervezett szakmai vitára, műhelymunkára, de remények szerint lesz még olyan fórum, ahol lehetőség nyílik majd ennek pótlására.

Szilassi Péter, Szeged

Könyvismertetés

Gábris Gyula (szerk.), 2007: *Európa regionális földrajza. I. Természetföldrajz*, 241 old. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest

A XX. sz. utolsó évtizedeiben domináló és klasszikussá vált, Marosi Sándor és Sársfalvi Béla szerkesztésében megjelent, több kiadást megért kétkötetes *Európa* korszakát lezáró *Európa regionális földrajza* (szerk: Probáld Ferenc, ELTE Eötvös Kiadó, 2000) c. könyv megjelenése után már nem kellett évtizedekig várni kontinensünk átfogó természetföldrajzi jellemzését tartalmazó újabb mű megszületéséig. 2007-ben üdvözölhattük az újabb kétkötetes könyvet, mely első, a természetföldrajzi adottságokat taglaló kötetét szeretném röviden bemutatni.

Európa természeti földrajzi jellemzése továbbra is a hagyományos szerkezetet követi: geológiai, éghajlati, vízrajzi majd életföldrajzi ismertetést olvashatunk minden egyes nagytájáról. E témakörök gyakorlatilag nemcsak tartalmukban, de sokszor formájukban is szoros egyezést mutatnak a korábban említett 2000-es kiadású *Európa regionális földrajzával*, de az egyes tájakról közölt részletes leírások viszont már sok-sok újdonságot tartalmaznak. Ezek részletessége vetekszik a klasszikus Európa-könyvével, mégis annál lényegre törőbbek és olvasmányosabbak, habár néhol sajnos a hallgatók felkészülését nehezítő, kevésbé informatív terjengős szakaszok megmaradtak, mint pl. a topográfiai leírások, vagy az Alpok jellemzésénél a „pompás”, „nagyszerű”, „meredek”, „káprázatos” jelzők halmozott előfordulása. A könyv egyik legnagyobb értékét viszont pontosan ezen leírások megújult tartalma adja: a részletes tájjellemzéseknél örömmel tapasztaltam, hogy – különösen a geológiai és szerkezetmorfológiai részeknél – a legfrissebb kutatási eredményekkel és korszerű szemléletmóddal találkozhatunk. Külön kiemelném a szemléletes és oktatásban is rendkívül jól használható ábraanyagot.

Szükségnek találom viszont a talajtakaróra vonatkozó információkat. A nagytájaknál szinte semmit nem olvashatunk legfontosabb mezőgazdasági potenciálunkról, a kontinens átfogó jellemzésénél pedig csak az Európa mozaikos központi részéről vajmi kevés részletet láttató dokucsájévi övezetességet ismerhetjük meg.

Nagy örömmre szolgált – és ezt emelném ki a könyv másik legnagyobb értékeként –, hogy a klasszikus természetföldrajzi leírás mellett nagy szerepet kapott a természeti környezet antropogén átalakításának ismertetése is. Ez még az előzőtől elkülönítve, külön fejezetben jelenik meg, holott szerencsésebbnek tartanám az adott terület jellemzésébe való beépítést, hiszen napjainkban már olyan sok csatornán keresztül – és olyan mértékben – befolyásoljuk természeti környezetünket, hogy annak jellemzését nehéz szétválasztani a reá ható antropogén hatásoktól és következményektől.

A kritikai észrevételek ellenére a művet melegen ajánlom minden hallgatónak, oktatónak, illetve bárkinek, aki kontinensünk iránt szakmai érdeklődést mutat.

Barta Károly, Szeged

Szigorúan Európa

Probáld Ferenc – Szabó Pál (szerk.): *Európa regionális földrajza. Társadalomföldrajz*. ELTE Eötvös Kiadó, 539 old., Budapest, 2007.

Egy kánikulai nyári délután, testi hűsülés és lelki felüdülés céljából betértem az egyik körúti könyvkereskedésbe. Miután gondosan kiválasztottam magamnak egy dél-amerikai író kötetét, megcéloztam egy puha, mélyre süppedő fotelt, majd kényelmesen elhelyezkedve épp a dulimanók és fámák történeteibe fogtam volna, megakadt a tekintetem egy szemmagasságban található, egyetemi jegyzetnek tűnő kétkötetes könyvön. Azonnal kézbe vettem, hiszen a Prinz Gyula, Szabó László és a Bulla-Mendöl szerzőpáros kötetein szocializálódott geográfus énem igen kíváncsi volt, hogy mi újat tud bemutatni a XXI. század Európájáról egy többszerzős könyv. Kiderült, az első kötet kontinensünk természeti földrajzát, a második pedig szociogeográfiáját tárgyalja. Az opus ára után érdeklődve, meglepette hallottam, hogy az üzlet adatbázisában nem szerepel ilyen című kiadvány. Végül mégis fizettem, és egy „nemlétező” kétkötetes művel gazdagítottam könyvtáramat.

A sokszerzős tanulmánykötet erőssége és egyben gyenge pontja is a művet megírók sokszínűségéből, illetve az általuk fontosnak tartott szempontok igen eltérő jellegéből fakad. Amellett, hogy egy-egy ország bemutatására a legrátermettebb, a témát leginkább ismerő szerző kapott lehetőséget, sajnos, ez alkalommal is bebizonyosodott, hogy téves kiadói koncepció ugyanazon személyre bízni a szerkesztést, aki szerzőként is szerepel a kötetben. A Bernek Ágnes, Hajdú-Moharos József, Karácsonyi Dávid, Szegedi Nándor, Varga Gábor által jegyzett fejezetek mellett a kötet anyagának több mint fele a két szerkesztő tollából származik, ami óhatatlanul bizonyos egyenetlenségekhez vezet. Míg a sorainkból igen korán távozott Hajdú-Moharos József egy-egy ország többségi nemzetének inkább a társadalmi, tudati és civilizációs alakulásának professzionális szintű taglalására helyezi a hangsúlyt, addig más szerzők inkább a gazdasági fejlődést, a lakosság anyagi helyzetének alakulását, vagy éppen az ásványkincsek sokoldalú felhasználását emelik ki, nem említve olyan érdekességeket, mint például Norvégia esetében a két hivatalos norvég nyelv létezése, vagy a szénhidrogén-tartalékok értékesítéséből létrehozott, a világon egyedülálló alapok létét. Általában minden szerző igyekezett releváns adatokat összefoglalva minél átfogóbb és korrekt képet nyújtani, és sok érdekességet felsorakoztatni a bemutatandó országról.

Első ránézésre a kötet kerek, tökéletes, fejezetei sorrendben bemutatják a kontinens társadalomföldrajzi vázlatát, az Európai Uniót, annak intézményrendszerét és politikáját, majd Nyugat-, Nyugat-Közép-, Dél-, Észak-, Kelet-Közép és Délkelet-, valamint Kelet-Európa országait.

A magyar közgondolkodásban az Európai Unió létrehozásának teljes háttere, annak minden szükségszerűségével együtt csak nagyon ritkán jelenik meg. Kevés szó esik az Unió előfutáraként működő Európai Gazdasági Közösség létrehozásának fő ideológiai érvrendszeréről, nevezetesen, hogy az integráció fő mozgatója az áru, a személyek, a tőke és a szolgáltatások szabad áramlása. Ezért külön üdvözlendő, hogy a kötet elején részletes kitekintést nyerünk Európa történetének ilyen szempontú megközelítéséről: Tanúi lehetünk annak, hogy a Római Birodalom bukása után, a nyugati kereszténység radikális átalakulásával párhuzamosan a mediterrán világ hagyományos földrajza helyett hogyan alakul ki az új történelmi valóság

szellemi és anyagi civilizáció, azaz hogyan születik Európa. A teljes történelmi spektrumot bemutató rész időben eljut a nemzetállamok ideológiák háttérbe szorulásáig, szól az ezzel párhuzamosan erősödő regionalizmusról, a régiók Európájának kialakulásáról, mely nem csak az integráció és az együttműködés eszköze, hanem a sokszínű Európa megőrzésének biztosítéka is.

A fejezet bemutatja a Közösség intézményrendszerét, majd foglalkozik a keleti bővítéssel, az Európai Unió mezőgazdasági és regionális politikájával, és megismerkedhetünk az EU költségvetésének összetevőivel, valamint külgazdasági kapcsolataival is. Nem esik szó azonban a három pillérre – Közösség, kül- és biztonságpolitika, illetve rendőrségi és bünyügyi együttműködés – épülő politikák egyikéről-másikáról, mint például a környezetvédelemről, vagy a közös mezőgazdasági politika (KAP) által előnyben részesített területi alapú támogatás (SPS) tényleges háttéréről. Általában hiányzik az euroszeptikusok által megfogalmazott kritikai szempontok ismertetése.

E fejezet alapján tehát egy kicsit rózsaszínűnek tűnik az egységes kontinens, ahol azonban a perem (Fehéroroszország vagy Moldova) lassan leszakad, s behozhatatlan távolságra kerül Európa magterületeitől. Hasonlóan nem sok szó esik az egész Európát átszövő iszlámról, mely a töröknek az elmúlt században Európából történő kiszorítása után, most békés eszközökkel hódít, s már Bécsen is túljutott.

A következő fejezetben kimondottan jól végiggondoltnak és komplexnek tűnik az EU magterületének is nevezett Benelux államok bemutatása. Megismerhetjük Németalföld két országának hasonlóságait és különbségeit, Németalföldét, mely a középkorban az ipar, a városiasodás, majd a XVII. században az emberi szabadságok tiszteletben tartásának színtere volt. Tanúi lehetünk a hollandok tengerrel folytatott évszázados küzdelmének, megismerhetjük annak előzményeit és teljes folyamatát, képet kapunk az ember tengerpart- és tájalakító tevékenységének flandriai hatásairól, és nem utolsó sorban megismerkedhetünk néhány város, mint például Amszterdam, Rotterdam vagy Brüsszel történetével.

Az Egyesült Királyság esetében tetszett a Nagy-Britannia nagyságáról és hanyatlásáról szóló gazdasági-történelmi összefoglaló, továbbá hasznosnak érzem Franciaország esetében a demográfiai kutatás egyik jeles módszerének, a gravitációs modellnek az ismertetését, az ország megszkottól eltérő településrendszerének áttekintését, és, nem utolsó sorban, a több állam közigazgatása által is átvett prefektusi rendszer ábrázolását.

A német nyelvű országokat tartalmazó fejezet az országok súlyának megfelelően részarányosan oszlik meg. A majdnem két évtizede egységes Németország esetében a szerző néhány, még ma is kényes, történelmi-demográfiai eseményről is megemlékezik (a benesi dekrétumok miatt Csehszlovákiából, illetve a sztálini politika miatt a Szovjetunióból kitelepített németekről), és ír az egykor oly távol álló „osi” és „wesi” világról, valamint e két országrész eltérő történelmének és társadalmi-gazdasági politikájának ma is érezhető következményeiről. Svájccal kapcsolatban értesülünk az országra jellemző ún. „földtől való menekülés” nevű jelenséggel. Kár, hogy kimaradt annak megemlézése, hogy jórészt ennek következménye a híres svájci zsoldos katona megjelenése, mely Európa történelmének sok eseményében jutott fontos szerephez.

A további fejezetek helyenként olvasmányos stílusban megfogalmazott érdekességeket is tartalmaznak. Olvashatunk például az olaszországi észak-dél ellentét történelmi és természetföldrajzi gyökereiről, a spanyolországi földbirtoktípusokról, a déli országokban egykoron vezető gazdasági ágak tekintett mezőgazdaság válságáról, a XX. század első évtizedében végbemenő norvégiai vízerőmű-építkezésekről, a KGST történetéről, a tervgazdálkodásról a piacgazdaságra való átmenet folyamatáról, a kelet-európai nemzetállamok virágkoráról, és nem utolsó sorban a demográfiai kutatás módszereiről is (potenciáltérkép adatainak kiszámítása).

A kötet végén részletes bibliográfia, ábra- és táblázatjegyzék található, igaz, a szövegben szereplő hivatkozások némelyike (pl. Lengyelország esetében a Czyz, T. 1999) kimaradt belőle. Határozottan hiányzik viszont a névjegyzék, hiszen egy ilyen nagy volumenű és igen sok adatot tartalmazó mű könnyebben átlátható egy tárgy- és névmutató segítségével.

Helyenként a szerkesztők figyelmét elkerülték egyes, hibásan vagy következetlenül leírt idegen nevek, szavak (pl. a lipovánok helyett következetesen a helytelen lipovének használata; hol a Ribnica, hol a Râbnița változat megjelenése stb.).

Össességében azonban megállapítható, hogy a könyv beváltotta létrehozásának célját: széles látókörű, részletes információkat tartalmazó, aktuális kézikönyv született Európa társadalomföldrajzáról, mely jól használható tankönyvként a felsőoktatásban, de olvasmányak sem utolsó a tájékozódni kívánók szélesebb táborának.

Géczi Róbert, Budapest, Nyíregyháza

